

dettes noteringer har vi mulighed for at følge ankomsten af de danskere, der søgte til Thailand, hvor de hos de europavejlige herskere blev efterspurgt som ledere, rådgivere og officerer. I alt virkede ca. 650 danskere i Thailand over længere perioder i tidsrummet 1858-1942. Gennemsnitlig svarer det til, at der ankom én dansker for at virke i Thailand ca. hver anden måned igennem 84 år. I begyndelsen var der mest tale om tilfældige danske sømænd, hvis vej krydsede Thailand og som besluttede at blive lidt længere tid i landet, hvor der var fart i udviklingen. Fra 1870erne begyndte der at blive fastere forbindelser mellem de to lande, som følge af driftige danskers ankomst. Her vil navne som Plessis de Richelieu, der ankom 1875, H. N. Andersen, fra 1879, og Aage Westenholz, fra 1885, være kendt. Der var store muligheder for handel og ny teknologi, og bl.a. de nævnte danskere så disse meget klart og fik trukket andre danskere til Thailand. Et højdepunkt nåedes i årene umiddelbart inden første verdenskrig, hvor der gennemsnitlig var 12 danske ankomster om året.

En af disse siam-danskere, direktør A. Kann Rasmussen, der selv ankom til Thailand i 1932 og fra 1933-46 var direktør for Christiani & Nielsen Bangkok, har fået den gode idé at udsende en håndbog over alle siam-danskere. Resultatet foreligger i en fortrinlig biografisk oversigt, der samtidig er en indføring i Siam's nyere historie og de dansk-siamesiske forbindelser. De biografere er opstillet kronologisk efter deres ankomstår, men gode indeks, også over »mødre og hustruer«, gør bogen yderligere anvendelig. Dertil kommer stamtavler, litteraturliste, kort og smagsprøver fra memoirer for at give stemningen, således som den blev opfattet af danskerne i dette fremmede land, som nok er det land uden for

Danmark og dets egentlige koloni-område, hvor danskere har øvet størst indflydelse på udviklingen.

Kann Rasmussens håndbog kan anbefales til dem, der allerede kender lidt til emnet, samt til alle, som til daglig har brug for brugbart og effektivt opslagsmateriale.

Hans Chr. Bjerg

Fra det gamle mejeri. Red.: Claus Bjørn og Jørgen D. Rasmussen. (AiO Tryk A/S, Odense 1982). 227 s., ill., 148,00 kr.

I 1982 var det 100 år siden, det første andelsmejeri blev oprettet i Hjedding i Vestjylland, og den foreliggende bog skildrer udviklingen fra 1882 og frem til 1970erne i 15 afsnit, hvoraf det første giver et kortfattet rids af et erhverv i en hastig og gennemgribende omformning. Mejeristrukturens udvikling, fra de mange små enheders forsvinden og afløsning af store sammenslutninger, er beskrevet på en meget overskuelig måde i dette første afsnit. Bogen kan, som det skrives, opfattes som et supplement til jubilæumsværket »Dansk mejeribrug 1882-2000«, men i den foreliggende og er vægten lagt på de personlige oplevelser, indtryk og erfaringer, de mennesker havde, som havde deres virke på eller i tilknytning til mejeriet. Bogen giver således en beretning om oprettelsen af et af de tidligste andelsmejerier, Hornelund, efterfulgt af en debat fra 1886: for og imod de nye andelsmejerier. I en del af afsnittene beretter mejeribestyrerne om deres gerning, som den formede sig; disponeret på en sådan måde at næsten hele den 100-årige periode er dækket ind. Det dramatiske er også taget med i beretningen om et mejeribestyrerskifte i 1915, ligesom en mejeribestyrers hustru beretter om hvordan hun oplevede tilværelsen på et

mejeri. Mejeriet som arbejdsplads fra 1880'erne til vore dage, er naturligvis også beskrevet, og som helhed giver bogen et spændende og levende indblik i de begivenheder og forhold, der herskede i mejeriverdenen, og er dermed med til at tegne en side af det landbo-

samfund, der i dag er ved at forsvinde. Skulle der til sidst lyde et hjertesuk, over en ellers fortræffelig bog, er det over den manglende indholdsfortegnelse.

Henrik Vedel-Smith

DET 20. ÅRHUNDREDE

Ole Lange: *Den hvide elefant. H. N. Andersens eventyr og ØK 1852-1914.* (Gyldendal, 1986). 275,00 kr.

Ole Lange har markeret sig som en dygtig journalist i Information. Han skriver mundret, så hans budskab træder klart frem. Det samme gælder bogen om H. N. Andersen, hvor en klar disposition er med til at understrege Ole Langes læservenlige formåen. Det er let at blive fanget af eventyret om Hans Niels født i Nakskov 1852 som søn af en værtshusglad daglejer og en arbejdsom mor, der også på daglejerbasis måtte tage sig af det grovere arbejde, tyendet blev skånet for. »Skidt-Lise«, som hun blev kaldt, var enke med flere børn, da hun blev gift med Hans Niels' far.

Ole Lange følger Hans Niels' vej frem, selv om det kun er lidt, der vides om de enkelte etaper. Som 19-årig udlært skibsbygger kom han ud at sejle som tømmermand. Efter nogle år som styrmand på danske skibe og efter som 2. styrmand at have givet en 1. styrmand, der ville snyde ham, et lag tæsk, kom han i midten af 1870'erne til Østen, hvor han fra 1879 fik fast bopæl i Bangkok. Snart sejlede han herfra som kaptajn, og det var også her han i 1884 etablerede firmaet Andersen & Co., som han drev i samarbejde med skiftende partnere. Udgangspunktet var et

beskedent, men i Andersens tid respektabelt sømandshotel, en sodavandsfabrik, et bageri og nogle få husbåde. Snart kom der grundspekulation til.

Allerede i 1886 erhvervedes en handelsvirksomhed, der ikke mindst i kraft af en kontrakt med den siamesiske regering om levering af forsyninger til dens marine havde en god indtjening. Andreas du Plessis de Richelieu, der senere skulle blive bestyrelsesmedlem i ØK, havde en fremtrædende position i Siams administration og var ikke uden betydning for denne indtægtskilde. Gode forbindelser til den kongelige siamesiske administration var også baggrunden for, at firmaet opnåede store skovkoncessioner, som samtidig begrundede opførelsen af en stor savmølle i Bangkok. Teak eksporteredes på egne sejlskibe til Europa.

Firmaet Andersen & Co indgik med næsten alle dets aktiviteter i det danske ØK, da det stiftedes som aktieselskab i 1897 med en aktiekapital på 2 millioner kr. Andersen & Co havde da en egenkapital på ca. en halv million kroner, hvoraf halvdelen var H. N. Andersens. Langes formulering om en beskedent egenkapital forekommer ikke velvalgt, tidens prisniveau taget i betragtning. Det var ikke uden grund, H. N. Andersen som kun 44 årig blev direktør i ØK med Isack Glückstadt, direktør for Landmandsbanken, Skandinavians største bank, som bestyrel-